

مقاله پژوهشی اصیل

بررسی عوامل تسهیل کننده و بازدارنده آموزش بالینی از دیدگاه اساتید و دانشجویان گفتاردرمانی در سال ۱۳۹۸

زهرا روحی پور^۱، پروانه رحیمی فر^۱، یونس امیری شوکی^۲، مریم دستورپور^۳، نگین مرادی^{۱*}

^۱ مرکز تحقیقات توانبخشی عضلانی و اسکلتی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران.

^۲ گروه گفتاردرمانی، دانشکده علوم توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران.

^۳ گروه آمار و اپیدمیولوژی، مرکز تحقیقات یانسگی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران..

چکیده

مشخصات مقاله

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۳۹۹/۰۱/۲۵

پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۰۷

چاپ: ۱۴۰۰/۰۳/۲۴

نویسنده مسوول:

نگین مرادی، مرکز تحقیقات توانبخشی اسکلتی و عضلانی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، اهواز، ایران
ایمیل: neginmoradist@gmail.com

زمینه و هدف: آموزش بالینی بخش بسیار مهم و تاثیرگذار از آموزش در رشته گفتاردرمانی می باشد که بدون آن تربیت افراد توانمند و شایسته بسیار سخت و غیرممکن خواهد بود. بررسی عوامل تسهیل کننده و بازدارنده بر کیفیت و کمیت آموزش بالینی در رشته گفتاردرمانی به منظور بررسی مشکلات آموزشی و ارائه ی برنامه های راهگشای آموزشی در آینده ضرورت دارد.

روش بررسی: این مطالعه از نوع مقطعی توصیفی-تحلیلی می باشد. ۶۲ دانشجوی کارشناسی و ۴۱ اساتید گفتاردرمانی (۱۸ نفر) وارد مطالعه شدند. آنها فرم رضایت نامه و پرسش نامه ی ۶۲ سوالی عوامل تسهیل کننده و بازدارنده ی آموزش بالینی را تکمیل کردند. داده ها با نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ بررسی گردید.

یافته ها: ۶۲ دانشجو با میانگین سنی 22.53 ± 1.9 و ۴۱ مربی با میانگین سنی 37.29 ± 9.9 مورد مطالعه قرار گرفتند. بر اساس نظرات هر دو گروه، مهم ترین عوامل تسهیل کننده، حیطه ی "ویژگی های تسهیل کننده مربیان و اساتید" و مهم ترین عوامل بازدارنده، حیطه ی "نارضایتی دانشجویان نحوه ارائه ی دروس عملی و تئوری" بود. بر اساس نتایج آزمون تی تست مستقل در برخی عوامل تسهیل کننده و بازدارنده میان نظرات استاد و دانشجو تفاوت معناداری وجود داشت ($p \leq 0.001$).

نتیجه گیری: مهم ترین حیطه تسهیل کننده آموزش بالینی استفاده از مربیان با تجربه و با مسئولیت و مجرب که دوره های ضمن خدمت مناسب آموزش بالینی گذرانده باشند. عوامل بازدارنده آموزش بالینی از دیدگاه مربیان و اساتید نشان داد که جهت جلوگیری از خستگی اساتید و تاثیر بر کیفیت آموزش ضروری است تا تصمیماتی اتخاذ گردد همچنین ضروری است تا فضاهای فیزیکی کلینیک ها و امکانات آنها تجهیز گردد و فاصله زمانی مناسب برای ارائه دروس عملی و تئوری برقرار گردد.

واژگان کلیدی: عوامل تسهیل کننده، عوامل بازدارنده، آموزش بالینی، گفتاردرمانی.

مقدمه

جهانی شدن آموزش عالی نیاز به تربیت نیروهای انسانی کارا و باتجربه برای ادامه ی مهارت های تخصصی و بهینه دارد. رسالت اصلی هر دانشگاه تربیت نیروی انسانی متخصص و مورد نیاز جامعه، ترویج و ارتقای دانش، گسترش تحقیق و فراهم کردن شرایط مساعد برای توسعه کشور است. دانشگاه ها برای انجام این وظیفه، باید در زمینه مشکلات، تدوین و اجرای برنامه ها و در نهایت اصلاح آنها تلاش و کوشش مداوم و مستمر داشته باشند (۱). از این رو به منظور تربیت و آموزش نیروی انسانی ماهر و توانمند در زمینه های مختلف علوم پزشکی و بر اساس نیازهای جامعه ضروری است نظام آموزشی مورد ارزیابی پیگیر و مداوم قرار گیرد (۳). انجام بررسی و ارزیابی در هر فعالیت آموزشی از قدم اول (تشخیص نیازها) تا آخرین قدم (دستیابی به پیامدها) ضرورت دارد. اهمیت بررسی عوامل تسهیل کننده و بازدارنده در آموزش بالینی از آن جهت است که واقعیت یا کیفیت آنچه می خواهد محقق شود، تعیین می گردد و بررسی این عوامل اطمینان ایجاد می کند که تا چه

آموزش بالینی فرایند پیچیده ای است که تحت تاثیر عوامل و متغیرهای زیادی قرار می گیرد هدف از آموزش های بالینی آموزش چگونگی به کارگیری مطالب آموخته شده نظری در موقعیت های عملی بالینی و ساختن شرایطی برای نهادینه کردن نقش پزشک یا درمانگر در دانش آموختگان می باشد (۱، ۲).

اخیرا آموزش بالینی موثر، مورد توجه بسیاری از پژوهشگران رشته های بالینی بوده است و دیدگاه دانشجویان در این زمینه مورد بررسی قرار گرفته است. چرا که هدایت دانشجویان در رسیدن به اهداف مورد نظر، مستلزم شناسایی و به کارگیری رفتارهای موثر در آموزش بالینی است و اساتید اصلی ترین فرد موثر در ایجاد موفقیت و تشویق فراگیر در تجربیات بالینی هستند، از این رو آمادگی و بهرمندی اساتید از اطلاعات لازم، به عنوان یک ضرورت بایستی مورد توجه قرار گیرد (۳). امروزه رشد سریع و

براساس مطالعات مشابه (۸، ۱۰) نمونه گیری به صورت سرشماری و در دسترس انجام شد. جامعه پژوهش شامل ۶۲ دانشجوی و ۴۱ مربی کارورزی بودند. دانشجویان سال سوم و چهارم رشته گفتاردرمانی که در حال گذراندن واحدهای کارآموزی و کارورزی بالینی بودند و مربیان آموزش بالینی دارای حداقل ۲ سال سابقه مربی‌گری شرایط ورود به مطالعه را داشتند و دانشجویان سال اول و دوم رشته گفتاردرمانی که در حال گذراندن واحدهای کارآموزی و کارورزی بالینی نبودند و مربیان آموزش بالینی که کمتر از ۲ سال سابقه مربی‌گری کارورزی داشتند از مطالعه خارج شدند.

ابزار مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه محقق ساخت ۶۲ سؤالی شامل ۳۶ سوال در مورد عوامل تسهیل کننده و ۲۶ سوال در مورد عوامل بازدارنده‌ی آموزش مهارت‌های عملی بود. سوالات مرتبط با عوامل تسهیل کننده به ۷ حیطه شامل ویژگی‌های تسهیل کننده مربیان و اساتید (۸ سوال)، ارتباط مناسب بین مربی و دانشجو (۸ سوال)، ارتباط مناسب بین دانشجو و بیمار (۳ سوال)، ارتباط مناسب بین دانشجو با پرسنل (۱ سوال)، رضایت دانشجو از قوانین در بخش (۹ سوال)، رضایت دانشجو از نحوه آموزش مهارت‌ها توسط مربی (۵ سوال) و رضایت دانشجو از نحوه ارائه دروس عملی و تئوری (۲ سوال) تقسیم شده بود. سوالات مرتبط با عوامل بازدارنده به ۶ حیطه شامل ویژگی‌های بازدارنده مربیان و اساتید (۲ سوال)، ارتباط ضعیف بین دانشجو و بیمار (۱ سوال)، ارتباط ضعیف بین دانشجو با پرسنل (۷ سوال)، نارضایتی دانشجو از قوانین در بخش یا درمانگاه (۶ سوال)، امکانات ضعیف موجود بیمارستانی و دانشگاهی (۱ سوال)، نارضایتی دانشجو از نحوه ارائه دروس عملی با تئوری (۹ سوال) تقسیم شده بود. سؤالات هر حیطه بر مبنای مقیاس لیکرت رتبه‌بندی و از کاملاً موافقم (نمره ۵) تا کاملاً مخالفم (نمره ۱) امتیازبندی شده بود. روایی محتوای پرسش نامه و ضریب پایایی پرسش نامه از طریق محاسبه شاخص پیوستگی درونی (آلفای کرونباخ /۰۹۰۴) برای کل پرسش نامه توسط طاهری و همکاران محاسبه گردید (۸).

پس از هماهنگی با گروه آموزشی مربوطه به صورت حضوری به تمامی کلینیک‌های آموزشی گفتاردرمانی وابسته به دانشگاه علوم پزشکی اهواز و ایران مراجعه گردید. به منظور آگاهی آزمودنی‌ها جهت شرکت در مطالعه و کسب رضایت از آنها، ابتدا توضیحاتی در مورد پژوهش و اهداف و روش آن ارائه گردید و سپس فرم رضایت‌نامه‌ی کتبی توسط آزمودنی‌ها امضا و به آنها این اطمینان داده شد که اطلاعاتشان محرمانه باقی خواهد ماند. پس از کسب اجازه، نحوه‌ی تکمیل پرسشنامه ۶۲ سؤالی طبق دستورالعمل (۸) برای شرکت کنندگان توضیح داده شد و هر فرد به طور جداگانه در یک اتاق آرام به تکمیل پرسشنامه پرداخت. در نهایت امتیازهای حاصل از پرسشنامه برای هر دو گروه آزمودنی ثبت و آنالیزهای آماری

اندازه عملکرد آموزش مطابق نیازهای مورد نظر برنامه ریزی شده است. با توجه به بازخوردهای ارائه شده و مشکلات از طرف متخصصین و اساتید و همچنین تجارب بدست آمده از نحوه‌ی آموزش عملی و بالینی به دست آمده به وضوح مشخص گردید که دانشجویان جسارت و کفایت لازم برای انجام کار عملی مستقل را در هنگام فارغ‌التحصیلی ندارند (۱، ۳-۷). تاکنون مطالعات انجام شده در حوزه‌ی آموزش مهارت‌های عملی و عوامل تسهیل کننده و بازدارنده بر این گونه آموزش‌ها در رشته‌های پرستاری انجام شده است. طاهری و همکارانش در سال ۹۲ عوامل موثر بر آموزش بالینی در رشته‌های توانبخشی را به طور کلی بررسی کردند (۸)، اما تاکنون عوامل موثر بر آموزش بالینی به طور مجزا در رشته‌های گفتاردرمانی، کاردرمانی، شنوایی‌شناسی و فیزیوتراپی انجام نشده است. با توجه به نقش تاثیرگذار زیرگروه‌های توانبخشی از جمله آسیب‌شناسی گفتار و زبان در ارائه خدمات توانبخشی و با توجه به نیاز آموزش، احتیاج به یک سیستم علمی و حرفه‌ای جایگاه و اهمیت آموزش بالینی به وضوح مشخص گردیده است. آموزش بالینی بخش بسیار مهم و تاثیرگذار از آموزش در رشته‌های توانبخشی می‌باشد که بدون آن تربیت افراد توانمند و شایسته بسیار سخت و غیرممکن خواهد بود. گفتاردرمانی، رشته‌ای عملی است. از این رو، آموزش بالینی بخش بسیار مهمی از آموزش‌های این رشته را به خود اختصاص داده و از ارزش والایی برخوردار است. شناخت عوامل تسهیل کننده و بازدارنده آموزش بالینی منجر به ایجاد تحول در برنامه‌ها و روش‌های آموزشی با مرتفع کردن مشکلات می‌شود و در نهایت موفقیت برنامه‌های آموزشی و ارتقا کیفیت را به دنبال خواهد داشت.

از آنجا که بهبود و ارتقای کیفیت آموزش بالینی مستلزم بررسی مداوم و پیگیر شرایط موجود و بررسی نقاط قوت و نقاط ضعف از دیدگاه دانشجویان و اساتید است (۹)، تاکنون پژوهشی در حوزه گفتاردرمانی انجام نشده است. از این رو ضروری است تا عوامل موثر بر کیفیت و کمیت آموزش بالینی در رشته گفتاردرمانی شناسایی شده و عوامل بازدارنده آن، به عنوان مشکلات آموزشی معرفی گردد تا راهگشای برنامه‌های آموزشی آینده باشد. لذا، مطالعه حاضر با هدف بررسی عوامل تسهیل کننده و بازدارنده آموزش بالینی از دیدگاه اساتید و دانشجویان گفتاردرمانی در سال ۱۳۹۸ می‌باشد.

روش بررسی

مطالعه حاضر از نوع مقطعی توصیفی - تحلیلی بود که در گروه گفتاردرمانی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز و دانشگاه ایران و با تاییده از کمیته اخلاق دانشگاه با کد اخلاق (IR.AJUMS.REC.1397.930) انجام گردید.

يافته‌ها

مطالعه حاضر بر روی ۶۲ دانشجو دانشجوی سال سوم و چهارم (۱۶ مرد و ۴۶ زن) با میانگین سنی $22/53 \pm 1/9$ و ۴۱ مریبی کارورزی (۱۳ مرد و ۲۸ زن) با میانگین سنی $36/29 \pm 9/9$ انجام شد (جدول ۱).

مربوط برای آنها انجام شد. جهت تجزیه و تحلیل آماری از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ استفاده شد. ابتدا شاخص‌های تمایل مرکزی شامل میانگین و انحراف معیار برای هر یک از متغیرهای مورد مطالعه محاسبه شد. از آزمون تی تست مستقل برای مقایسه‌ی زیرآزمون‌های پرسشنامه‌ی ۶۲ سالی، سوالی در خصوص عوامل تسهیل‌کننده و بازدارنده موثر بر یادگیری مهارت‌های عملی از دیدگاه اساتید و دانشجویان گفتاردرمانی با در نظر گرفتن سطح معناداری (۰/۰۵) و ضریب اطمینان ۹۵ درصد استفاده گردید.

جدول ۱: مشخصات اساتید و دانشجویها

مشخصات دموگرافیک	تعداد	انحراف معیار	میانگین سنی
دانشجو	مرد	۱۶	۲۲/۵۳
	زن	۴۶	
استاد	مرد	۱۳	۳۶/۲۹
	زن	۲۸	

استاندارد همراه با امکانات مناسب وجود ندارد با میانگین و انحراف معیار $1/08 \pm 4/02$ و "بیمار به دانشجو اعتماد ندارد با میانگین و انحراف معیار $0/98 \pm 3/92$ است (جدول ۳).

نتیجه آزمون t -test مستقل جهت مقایسه عوامل تسهیل‌کننده و بازدارنده آموزش بالینی از دیدگاه دانشجویان و اساتید نشان داد که در حیطه عوامل تسهیل‌کننده در موضوعات "مریبی در هنگام روبه رو شدن دانشجو با مشکل از او حمایت می‌کند"، "دانشجو از ناحیه مریبی احساس امنیت و حمایت می‌کند"، "ارتباط گرم و نزدیک بین دانشجو و مریبی برقرار است"، "امکانات موجود در بیمارستان یا درمانگاه مناسب است"، "وسایل و امکانات وجود در بخش و یا کلینیک کافی است"، "ایجاد فرصت تکرار مهارت‌های مختلف آموزش داده می‌شود" و "تمام دروس تئوری قبل از عملی ارائه می‌شود" میان نظر دانشجویان و استاد تفاوت معناداری وجود داشت ($p \leq 0/001$) و در سایر موضوعات عوامل تسهیل‌کننده تفاوت معناداری میان نظرات اساتید و دانشجویان وجود نداشت ($p \geq 0/001$). در حیطه عوامل بازدارنده آموزش بالینی در موضوعات "نارضایتی دانشجو از قوانین در بخش یا درمانگاه"، "فضای فیزیکی بخش‌ها مناسب نیست"، "دستورالعمل در حیطه توانبخشی در بخش وجود ندارد"، "در بخش کمبود وقت و عدم زمان استراحت وجود دارد"، "کتابچه‌های آموزشی به میزان نیاز موجود نیست"، "فاصله زمانی بین دروس نظری و عملی مناسب است" و "آموخته‌های تئوری کافی نیستند" میان نظر دانشجویان و استاد تفاوت معناداری وجود داشت ($p \leq 0/001$) و در سایر موضوعات عوامل بازدارنده تفاوت معناداری میان نظرات اساتید و دانشجویان وجود نداشت ($p \geq 0/001$).

بررسی میانگین نظرات ارائه شده در گروه دانشجویان نشان داد بیشترین میانگین موضوع در عوامل تسهیل‌کننده مربوط به ایتیم‌های زیر است که عبارتند از:

"مریبی باید به نیازهای یادگیری دانشجویان آگاهی داشته باشد با میانگین و انحراف معیار $0/44 \pm 4/79$ "، "مریبی باید محیط مناسب برای تجربه عملکرد بالینی فراهم نماید با میانگین و انحراف معیار $0/57 \pm 4/72$ " و "باید برای مریبان جهت به روز شدن دوره‌های آموزشی ضمن خدمت طراحی نمود با میانگین و انحراف معیار $0/55 \pm 4/59$ " است. در گروه اساتید بیشترین عوامل تسهیل‌کننده به ترتیب "مریبی باید به نیازهای یادگیری دانشجویان آگاهی داشته باشد با میانگین و انحراف معیار $0/42 \pm 4/85$ "، "باید برای مریبان جهت به روز شدن دوره‌های آموزشی ضمن خدمت طراحی نمود با میانگین و انحراف معیار $0/52 \pm 4/68$ " و "مریبان جدید ورود با عملکرد بالینی باید آشنایی داشته باشند با میانگین و انحراف معیار $0/48 \pm 4/65$ " است (جدول ۲).

بررسی میانگین نظرات ارائه شده در گروه دانشجویان بیشترین موضوعات عوامل بازدارنده مربوط به ایتیم‌های زیر است که عبارتند از: "خستگی مفرط مریبی و استاد باعث افت آموزشی می‌شود با میانگین و انحراف معیار $0/79 \pm 4/27$ "، "آموخته‌های تئوری کافی نیستند با میانگین و انحراف معیار $0/83 \pm 4/22$ " و "فضای فیزیکی بخش‌ها مناسب نیست با میانگین و انحراف معیار $0/84 \pm 4/17$ " است و در گروه اساتید بیشترین عوامل بازدارنده به ترتیب "خستگی مفرط مریبی و استاد باعث افت آموزشی می‌شود با میانگین و انحراف معیار $1/07 \pm 4/29$ "، "بخش‌های

سوالات	گروه	میانگین	انحراف معیار	P-value	سوالات	گروه	میانگین	انحراف معیار	P-value	سوالات	گروه	میانگین	انحراف معیار	P-value
الف	دانشجو	۳۵/۸۷	۳/۶۱	۰/۴۰	و	دانشجو	۴/۲۴	۰/۸۹	۰/۱۳	۱۱	دانشجو	۴/۲۴	۰/۸۹	۰/۱۳
	استاد	۳۶/۷۰	۳/۰۸	۰/۷۶		استاد	۴/۵۳	۰/۶۷	۰/۷۶					
۱	دانشجو	۴/۴۸	۰/۶۹	۰/۰۰	۲۱	دانشجو	۴/۱۹	۰/۹۲	۰/۵۲	۱۲	دانشجو	۴/۱۹	۰/۹۲	۰/۵۲
	استاد	۴/۷۰	۰/۴۶	۰/۹۹		استاد	۴/۰۰	۰/۹۲	۰/۹۹					
۲	دانشجو	۴/۱۹	۰/۸۸	۰/۱۵	۲۲	دانشجو	۴/۱۲	۰/۹۶	۰/۱۱	۱۳	دانشجو	۴/۱۲	۰/۹۶	۰/۱۱
	استاد	۴/۴۸	۰/۷۱	۰/۷۹		استاد	۴/۵۱	۰/۷۱	۰/۷۹					
۳	دانشجو	۴/۶۶	۰/۶۹	۰/۳۶	۲۳	دانشجو	۴/۲۵	۰/۸۸	۰/۱۰	۱۴	دانشجو	۴/۲۵	۰/۸۸	۰/۱۰
	استاد	۴/۴۳	۰/۷۰	۰/۸۷		استاد	۴/۵۳	۰/۷۴	۰/۸۷					
۴	دانشجو	۴/۴۳	۰/۷۸	۰/۱۶	۲۴	دانشجو	۴/۱۶	۰/۰۴	۰/۰۴	۱۵	دانشجو	۴/۱۶	۰/۰۴	۰/۰۴
	استاد	۴/۴۸	۰/۶۳	۰/۹۴		استاد	۴/۵۱	۰/۷۴	۰/۹۴					
۵	دانشجو	۴/۷۹	۰/۴۴	۰/۱۹	۲۵	دانشجو	۴/۲۰	۰/۷۲	۰/۰۰	۱۶	دانشجو	۴/۲۰	۰/۷۲	۰/۰۰
	استاد	۴/۸۵	۰/۴۲	۰/۹۳		استاد	۳/۹۵	۱/۱۱	۰/۹۳					
۶	دانشجو	۴/۱۴	۱/۰۰	۰/۶۶	۲۶	دانشجو	۱۲/۷۷	۱/۹۱	۰/۷۱	ج	دانشجو	۱۲/۷۷	۱/۹۱	۰/۷۱
	استاد	۴/۳۹	۱/۰۲	۱/۲۲		استاد	۱۲/۷۵	۲/۱۵	۱/۲۲					
۷	دانشجو	۴/۵۹	۰/۵۵	۰/۲۱	۲۷	دانشجو	۴/۴۳	۰/۶۴	۰/۱۲	۱۷	دانشجو	۴/۴۳	۰/۶۴	۰/۱۲
	استاد	۴/۶۸	۰/۵۲	۱/۲۳		استاد	۴/۴۱	۰/۸۰	۱/۲۳					
۸	دانشجو	۴/۵۶	۰/۶۹	۰/۰۴	۲۸	دانشجو	۴/۱۹	۰/۸۰	۰/۴۹	۱۸	دانشجو	۴/۱۹	۰/۸۰	۰/۴۹
	استاد	۴/۶۵	۰/۴۸	۱/۲۶		استاد	۴/۰۷	۰/۹۵	۱/۲۶					
ب	دانشجو	۳۴/۲۹	۵/۳۲	۰/۰۷	۲۹	دانشجو	۰/۷۸	۰/۷۸	۰/۷۱	۱۹	دانشجو	۰/۷۸	۰/۷۸	۰/۷۱
	استاد	۳۵/۲۱	۴/۴۴	۱/۱۶		استاد	۴/۳۶	۰/۸۰	۱/۱۶					
۹	دانشجو	۴/۷۲	۰/۵۷	۰/۲۰	۳۰	دانشجو	۴/۱۶	۰/۷۷	۰/۵۸	د	دانشجو	۴/۱۶	۰/۷۷	۰/۵۸
	استاد	۴/۶۰	۰/۵۸	۳/۵۴		استاد	۴/۱۴	۰/۷۲	۳/۵۴					
۱۰	دانشجو	۴/۳۷	۰/۶۹	۰/۰۲	۳۰	دانشجو	۴/۱۶	۰/۷۷	۰/۵۸	۲۰	دانشجو	۴/۱۶	۰/۷۷	۰/۵۸
	استاد	۴/۵۶	۰/۵۹	۰/۷۷		استاد	۴/۱۴	۰/۷۲	۰/۷۷					
۳۱	دانشجو	۳/۷۹	۱/۱۱	۰/۷۸	۳۱	دانشجو	۴/۱۴	۰/۷۲	۰/۷۲	۳۱	دانشجو	۴/۱۴	۰/۷۲	۰/۷۲
	استاد	۳/۶۸	۱/۰۵	۰/۸۴		استاد	۴/۱۴	۰/۷۲	۰/۷۲					
۳۲	دانشجو	۴/۰۴	۰/۹۹	۰/۸۴	۳۲	دانشجو	۴/۰۴	۰/۹۹	۰/۸۴	۳۲	دانشجو	۴/۰۴	۰/۹۹	۰/۸۴
	استاد	۴/۳۱	۰/۹۶	۰/۴۹		استاد	۴/۰۴	۰/۹۹	۰/۴۹					
۳۳	دانشجو	۴/۰۹	۰/۸۴	۰/۴۹	۳۳	دانشجو	۴/۰۹	۰/۸۴	۰/۴۹	۳۳	دانشجو	۴/۰۹	۰/۸۴	۰/۴۹
	استاد	۴/۱۷	۰/۸۶	۰/۰۲		استاد	۴/۱۷	۰/۸۶	۰/۰۲					
۳۴	دانشجو	۳/۸۳	۱/۰۸	۰/۰۲	۳۴	دانشجو	۴/۳۴	۰/۷۲	۰/۰۲	۳۴	دانشجو	۴/۳۴	۰/۷۲	۰/۰۲
	استاد	۴/۳۴	۰/۷۲	۰/۱۷		استاد	۴/۳۴	۰/۷۲	۰/۱۷					
۱۴	دانشجو	۷/۲۷	۱/۸۳	۰/۱۷	۱۴	دانشجو	۷/۲۷	۱/۸۳	۰/۱۷	۱۴	دانشجو	۷/۲۷	۱/۸۳	۰/۱۷
	استاد	۷/۳۱	۱/۶۳	۰/۸۵		استاد	۷/۳۱	۱/۶۳	۰/۸۵					
۲۵	دانشجو	۲/۱۱	۱/۱۲	۰/۸۵	۲۵	دانشجو	۲/۱۱	۱/۱۲	۰/۸۵	۲۵	دانشجو	۲/۱۱	۱/۱۲	۰/۸۵
	استاد	۲/۲۱	۱/۱۰	۰/۸۵		استاد	۲/۲۱	۱/۱۰	۰/۸۵					
۳۶	دانشجو	۳/۶۶	۱/۳۱	۰/۰۰	۳۶	دانشجو	۳/۶۶	۱/۳۱	۰/۰۰	۳۶	دانشجو	۳/۶۶	۱/۳۱	۰/۰۰
	استاد	۴/۰۰	۱/۰۹	۰/۰۰		استاد	۴/۰۰	۱/۰۹	۰/۰۰					

جدول ۳: میانگین عوامل بازدارنده در آموزش بالینی و مقایسه در دو گروه اساتید و دانشجویان

سوالات	گروه	میانگین	انحراف معیار	P-value	سوالات	گروه	میانگین	انحراف معیار	P-value
الف	دانشجو	۷/۸۳	۱/۷۰	/۷۸	۴۹	دانشجو	۴/۰۴	۰/۸۳	۰/۰۲
	استاد	۷/۸۰	۱/۷۳			استاد	۳/۹۰	۱/۱۵	
۳۷	دانشجو	۴/۲۷	۰/۷۹	۰/۲۲	۵۰	دانشجو	۳/۸۸	۱/۰۵	۰/۰۴
	استاد	۴/۲۹	۱/۰۷			استاد	۳/۶۵	۱/۳۱	
۳۸	دانشجو	۳/۵۶	۱/۱۲	۰/۱۱	۵۱	دانشجو	۴/۰۱	۰/۸۹	۰/۰۰
	استاد	۳/۵۱	۰/۹۷			استاد	۳/۷۰	۱/۲۰	
ب	دانشجو	۳/۶۷	۱/۱۴	۰/۱۲	۵۲	دانشجو	۳/۸۳	۰/۹۹	۰/۴۳
	استاد	۳/۹۲	۰/۹۸			استاد	۳/۷۰	۱/۱۰	
۳۹	دانشجو	۳/۶۷	۱/۱۴	۰/۱۲	و	دانشجو	۴/۱۱	۰/۹۲	۰/۸۹
	استاد	۳/۹۲	۰/۹۸			استاد	۴/۰۲	۱/۰۸	
ج	دانشجو	۲۵/۷۲	۶/۰۳	/۵۴	۵۳	دانشجو	۴/۱۱	۰/۹۲	۰/۸۹
	استاد	۲۴/۸۷	۶/۸۵			استاد	۴/۰۲	۱/۰۸	
۴۰	دانشجو	۳/۷۷	۰/۹۹	۰/۲۶	۵	دانشجو	۳۲/۶۱	۶/۹۶	۰/۹۹
	استاد	۳/۷۳	۱/۱۴			استاد	۳۲/۳۶	۷/۳۵	
۴۱	دانشجو	۳/۶۶	۱/۱۰	۰/۲۴	۵۴	دانشجو	۳/۳۷	۱/۲۴	/۰۱
	استاد	۳/۴۳	۱/۲۸			استاد	۳/۸۰	۱/۰۰	
۴۲	دانشجو	۳/۷۰	۱/۰۴	۰/۰۸	۵۵	دانشجو	۴/۲۲	۰/۸۳	/۰۰
	استاد	۳/۴۶	۱/۲۲			استاد	۳/۵۸	۱/۲۲	
۴۳	دانشجو	۳/۶۷	۱/۰۵	۰/۴۰	۵۶	دانشجو	۳/۷۲	۱/۰۴	۰/۱۳
	استاد	۳/۵۶	۱/۱۶			استاد	۳/۳۹	۱/۲۴	
۴۴	دانشجو	۳/۶۷	۱/۱۹	۰/۹۷	۵۷	دانشجو	۳/۴۵	۱/۱۱	۰/۲۲
	استاد	۳/۵۱	۱/۲۰			استاد	۳/۴۱	۱/۲۸	
۴۵	دانشجو	۳/۶۹	۱/۱۱	۰/۸۸	۵۸	دانشجو	۳/۳۷	۱/۳۰	۰/۰۷
	استاد	۳/۷۳	۱/۱۸			استاد	۳/۶۸	۱/۰۵	
۴۶	دانشجو	۳/۵۳	۱/۰۶	۰/۲۰	۵۹	دانشجو	۳/۹۱	۱/۰۲	۰/۲۵
	استاد	۳/۴۳	۱/۲۸			استاد	۳/۶۸	۱/۱۹	
د	دانشجو	۲۳/۷۴	۴/۳۵	/۰۱	۶۰	دانشجو	۳/۳۲	۱/۲۷	۰/۵۶
	استاد	۲۲/۳۱	۶/۰۱			استاد	۳/۲۹	۱/۲۲	
۴۷	دانشجو	۳/۷۷	۱/۰۹	۰/۰۰	۶۱	دانشجو	۳/۵۶	۱/۱۳	۰/۷۳
	استاد	۳/۴۶	۱/۳۸			استاد	۳/۶۵	۱/۲۳	
۴۸	دانشجو	۴/۱۷	۰/۸۴	۰/۰۴	۶۲	دانشجو	۳/۶۶	۱/۱۰	۰/۰۹
	استاد	۳/۸۷	۱/۱۸			استاد	۳/۸۵	۱/۰۱	

بحث

تسهیل کننده و بازدارنده با مطالعه‌ی صاحب‌الزمانی و همکارانش و توکلی و همکارانش همسو است (۳، ۵). عوامل تسهیل کننده و بازدارنده از دیدگاه مربیان و دانشجویان عواملی همچون خصوصیات فردی دانشجویان و مربیان، جایگاه حرفه‌ای، محیط بالینی، برنامه‌ریزی آموزش و ارزشیابی بالینی نقش مهمی در دیدگاه اساتید و دانشجویان در آموزش بالینی دارد. کسب تجربه‌ی بالینی از سوی دانشجو و تمرین مهارت‌ها با مشاهده کردن، مشارکت، انجام رویه‌های بالینی و استنتاج و مدیریت بیماران تحت نظارت مربی منجر به یادگیری مهارت‌های بالینی می‌شود. هدف آموزش بالینی فراهم آوردن فرصت‌هایی است تا دانشجویان بتوانند مطالب تئوری را به مطالب عملی و کاربردی پیوند بزنند. از این رو ارتقا کیفیت آموزش بالینی در ریکولوم آموزشی بایستی مدنظر قرار بگیرد تا منجر به تربیت نیروهای درمانی کارآمد گردد (۱۷).

نتیجه گیری

بر اساس نظرات اساتید و دانشجویان، مهم ترین عامل تسهیل کننده در آموزش بالینی "ویژگی‌های تسهیل کننده مربیان و اساتید" و مهم ترین عامل بازدارنده، "حیطه‌ی نارضایتی دانشجویان نحوه ارائه‌ی دروس عملی و تئوری" بود. بر اساس نتایج آزمون تی تست مستقل در برخی عوامل تسهیل کننده و بازدارنده میان نظرات استاد و دانشجو تفاوت معناداری وجود داشت.

با توجه به نتایج تحقیق حاضر برای پیشرفت آموزش پیشنهاد می‌شود از مربیان با تجربه، با مسئولیت و مجرب که دوره‌های ضمن خدمت مناسب آموزش بالینی را گذرانده و دارای ویژگی‌های ارتباطی مناسبی با دانشجو هستند، استفاده کرد. همچنین از مربیانی که بتوانند در هنگام روبرو شدن با مشکل و هنگام آموزش از دانشجو حمایت کنند و تجربه بالینی مثبت و آموزش خوبی به جا بگذارند. همچنین پیشنهاد می‌شود ضوابط اخلاقی در محیط‌های بالینی رعایت و زمان کافی برای درمان و آموزش در نظر گرفته شود. امکانات بیمارستانی و کلینیکی مناسب و به‌روز تهیه و شرایطی فراهم شود تا دانشجو بتواند با توجه به کتاب‌ها و بروشورهای لازم و موجود در کلینیک مطالعه لازم برای درمان بیماران را انجام دهد.

عوامل بازدارنده آموزش بالینی از دیدگاه مربیان و اساتید نشان داد که جهت جلوگیری از خستگی اساتید و تاثیر بر کیفیت آموزش ضروری است تا تصمیماتی اتخاذ گردد از این رو پیشنهاد می‌شود فضاهای فیزیکی کلینیک‌ها و امکانات آن‌ها تجهیز و فاصله زمانی مناسب برای ارائه دروس عملی و تئوری در نظر گرفته شود.

در این مطالعه مربیان و دانشجویان گفتاردرمانی با روش سرشماری

هدف از مطالعه کنونی بررسی عوامل تسهیل کننده و بازدارنده آموزش بالینی از دیدگاه اساتید و دانشجویان رشته گفتاردرمانی است. نتایج مطالعه حاضر در بخش عوامل تسهیل کننده آموزش بالینی از دیدگاه اساتید و دانشجویان با مطالعه‌ی عازمیان و همکاران، قدس بین و همکاران، ولیثی و همکاران، طاهری و همکاران و صالحی و همکاران همخوانی داشت (۱، ۴، ۷، ۸، ۱۱). همخوانی نتیجه حاضر با سایر مطالعات نشان داد که اساتید نقش بسیار مهمی در امر آموزش بالینی برعهده دارند، از این رو ضروری است در آموزش بالینی از اساتید مجرب و مسئولیت پذیری استفاده شود که توان آموزشی مناسبی داشته باشند و دوره‌های آموزشی ضمن خدمت را شرکت و بتوانند نیازهای یادگیری دانشجویان را شناسایی و برطرف کنند. این نتایج نقش اساتید بالینی در جهت ایجاد فرصت‌ها و شرایط لازم در محیط بالینی و افزایش ایجاد بستر یادگیری آسان برای دانشجویان را نشان می‌دهد (۱۲). همچنین ارتباط مناسب بین اساتید و دانشجو از قبیل ارائه بازخورد مناسب و اعتماد به دانشجو، عدم وجود تندخویی و عصبی مزاجی در مربی، متکبرانه نبودن پاسخ‌های مربی به دانشجو، احساس امنیت و حمایت دانشجو توسط مربی، ارتباط گرم و نزدیک میان دانشجو و مربی محیط مناسبی برای تجربه عملکرد بالینی فراهم میکنند و منجر به یادگیری مناسب بین آنها می‌شود که در پی آن رضایت‌مندی دانشجویان و اساتید افزایش می‌یابد (۸).

مطالعه حاضر با مطالعات قناعی و همکاران، صاحب‌الزمانی و همکاران و آنالوفورک و همکاران با نتایج ما همخوانی ندارد (۵، ۱۳، ۱۴) که این عدم همخوانی ممکن است به دلیل ماهیت رشته‌ها و برنامه‌های آموزشی باشد. بررسی میانگین نظرات ارائه شده توسط دانشجویان و اساتید در عوامل بازدارنده آموزش بالینی با پژوهش طاهری و همکاران، قناعی و همکاران، ولیثی و همکاران، یزدان خواه و همکاران و سلمانی و همکاران همخوانی دارد (۴، ۷، ۸، ۱۳، ۱۵، ۱۶). از آنجا که اساتید و دانشجویان معتقد بودند که خستگی مفرط اساتید از عوامل بازدارنده آموزش بالینی است، بنابراین بررسی دقیق تر عوامل خستگی اساتید و ایجاد راهکارهای اساسی ضرورت دارد. همچنین لازم است تا مسئولان آموزشی آموخته‌های تئوری و امکانات و فضای فیزیکی مناسبی فراهم کنند چرا که میزان مطالب ارائه شده تئوری و امکانات مناسب منجر به یادگیری مطلوب می‌شود.

نتایج دیگر این مطالعه در بخش تحلیلی نشان داد که از نظر اساتید و دانشجویان در برخی عوامل تسهیل کننده و بازدارنده تفاوت معناداری وجود دارد ($p \leq 0/001$) و در برخی دیگر تفاوت معنادار یافت نشد ($p \geq 0/001$) (جدول ۲ و جدول ۳). برخی از نتایج ما در عوامل

علوم پزشکی جندی شاپوراهواز و همچنین از اساتید و دانشجویان گروه گفتاردرمانی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز و گروه گفتاردرمانی دانشگاه علوم پزشکی ایران که ما را در امر نمونه گیری یاری نمودند، تقدیر به عمل می آید.

تضاد منافع: پژوهشگر در هیچ یک از مراحل تحقیق تضاد منافی نداشته است.

و دردسترس انتخاب شدند و تعداد نمونه ها اندک بودند، بنابراین توصیه میشود در این زمینه مطالعاتی با تعداد نمونه بالاتر از طریق نمونه گیری از چند دانشگاه انجام شود.

تقدیر و تشکر

مقاله حاضر مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد مصوب دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز با کد اخلاق IR.AJUMS.REC.1397.930 می باشد. از اینرو از حمایت دانشگاه

Res Rehabil Sci. 2014;9(6):1110-2.

9. Keogh B, Naylor S. Concept cartoons, teaching and learning in science: an evaluation. *International J Sci Educ.* 1999;21(4):431-46.

10. Taheri A, Forghani S, Atapour S, Hasanzadeh A. The effective clinical teaching from faculty members' and rehabilitation students' point of view. *Iranian J Med Educ.* 2012;11(9):1131-9.

11. Salehi SH, Zahraei R, Ghazavi Z, Amini P, Ziaei S, SHahneh M. The Characteristics of Effective Clinical Teachers as Perceived by Nursing Faculty and Students. *Iran J Med Educ.* 2004;4(1):37-44.

12. Morgan SA. Teaching activities of clinical instructors during the direct client care period: a qualitative investigation. *J Adv Nurs.* 1991;16(10):1238-40.

13. Mansourghanaei R, Majidi S, Tabari R. Nurses Viewpoints about Facilitator and Inhibitor Factors of Patients Education. *Res. Med Sci Educ.* 2011;3:27-33.

14. Löfmark A, Wikblad K. Facilitating and obstructing factors for development of learning in clinical practice: a student perspective. *J Adv Nurs.* 2001;34(1):43-50.

15. Yazdankha Fard M, Pouladi SH, Kamali F, Zahmatkeshan N, Mirzaie K, Akaberian SH et al. The Stressing Factors in Clinical Education: The Viewpoints of Students. *Iran J Med Educ.* 2008;8:341-50.

16. Salmani F, Eghbali B, Ganjifard M, Mohammadi Y, Kafian Atary S, Tavakoli T. Barriers to quality of clinical education from the viewpoints of medical students of Birjand University of Medical Sciences in the academic year 2018-2019. *J Birjand Uni Med Sci.* 2020;27(1):100-9.

17. Pazokian M RM. Challenges of nursing clinical education in world. *J Med Educ Dev.* 2012 ;(5)8:18-26.

References

1. Azemian A. MNR, M. Barriers and Facilitating Factors in Learning of Effective Clinical Teaching in Bushehr University of Medical Sciences: Clinical Students, Point of View-2010. *Educ Dev Jundishapur.* 2009;6(1):8-17.

2. Shamsi A, ghaderi m, shahabi r, Vahedi S. Determining the current, expected situation, and the gap in quality of clinical education among midwifery students of jieroft university of medical sciences. *Nurs Midwifery J.* 2020;18(2):157-65.

3. Tavakoli M. Kttmgs. The Quality of clinical education from the viewpoints of students and instructors of paramedical and nursing-obstetrics schools of Birjand University of Medical Sciences. *Daneshvar Med J.* 2014;21(110).

4. Ghodsbin F. Shafakhah M. Facilitating and Preventing Factors in Learning Clinical Skills from the Viewpoints of the Third Year Students of Fatemeh School of Nursing and Midwifery. *Iran J Med Educ.* 2008;7:335-43.

5. Sahebazamani M , Salahshorian-Fard A, Akbarzadeh A , Mohamadian R , Farshid P. A comparative study of the inhibitory and facilitating factors of effective clinical education from the viewpoints of nursing students and students of the Islamic Azad University of Maragheh Branch. *J Med Sci Islamic Azad Univ.* 2009;2.(1) :38-43.

6. Asadzadeh Monir F, Mashoufi M, Fakhri S , Abdullahi F. Clinical education problems in field from view nursig students and lecturers in nursing and midwifery faculty in ardabil. *J Health Care.* 2009;11(1).

7. Valiee S. Moridi G, KHalidi SH. Barriers to and facilitators of clinical education from sanandaj nursing students' viewpoints, 2010-2011. *Preventive Care Nurs Midwifery J.* 2013;3(1).

8. Taheri A, Forghany S, Zeraat Doust J. Facilitating and deterrent factors in learning practical skills from the viewpoints of the rehabilitation students, third year onwards. *J*

Rouhipour Z, Rahimifar P, Amiri-Shavaki Y, Dastourpour M, Moradi N. Investigating the Facilitating and Inhibiting Factors of Clinical Education from the Perspective of Speech Therapy for Instructors and Students in 1398. J Med Educ Dev. 2021; 14 (41):13-20